

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciskanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 6. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petstotnica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Izbavilo sprejema upravnništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 439.

V Ljubljani, v sredo dne 20. novembra 1912.

Leto II.

Vojna na Balkanu.

BOJ ZA MACEDONIJO.

V petdesetih letih 19. stoletja je vladalo v Macedoniji še vedno naturalno gospodarstvo. Kmetje niso prodajali svojih pridelkov, njihove družine so jih same porabile. Kmet ni proizvajal blaga za trg, temveč za lastno potrebo. Cesar ni porabil sam, to je izmenjeval v naturalfah. Na tedenskih sejnih v Peču in Prizrenu so izmenjevali kmetje žito za sol, kožuho in tolščo za železo. Denarja niso uporabljali pri tej izmeni.

Po krinski vojni je naturalno gospodarstvo polagoma propalo. Pod pritiskom evropskega kapitalizma se je moralo umakniti denarnemu gospodarstvu. Dveh sredstev se je posluževal kapital, da izprevrže turški gospodarski ustroj: posegal je v razvitek sestava državnih dolgov, osvojil si je gradnjo železnice.

Od Rusije vedno znova ogroževana, si je morala Turčija ustvariti močno armado, plačevati evropski industriji ogromne vsote za orožje in vojni material in v mnogih bojnih pohodih braniti svoje posestno stanje. Na ta način je postal turški državni zaklad obremenjen s težkim državnim dolgom. Evropski finančni kapital se je vsesal v turške državne dohodke. Od leta 1881 so najvažnejši državni dohodki — monopol na sol in tobak, davek iz kolkov in na špirit, davek na ribolov in desetina od svile, carina in obrtni davek — odtrgani upravi turškega finančnega ministrstva in podvrženi upravnemu svetu, sestolečemu iz zastopnikov pariških, dunajskih, berlinskih, rimskih in carigradskih velebank. Ti dohodki se uporabljajo izključno v odplačilo dolgovnih obresti evropskemu kapitalu.

Tem silneje je morala Turčija misliti na to, da poveča svoje dohodke iz drugih davkov. Predvsem so bili to davki, ki jih je nosil kmet: desetina, zemljiški davek, davek na koštrune, govedo in svinje. Prisiljeni v plačilo večjih davkov so se morali kmetje odločiti za prodajo enega dela pridelkov, da si preskrbe denar za davčnega iztirjalca. Tako so pričeli prehajati k proizvajanju za trg.

Učvrščena je bila ta tendenca vsled gradnje železnice, ki jih je po letu 1872. zgradil avstrijski, belgijski in francoski kapital, so uvažale evropsko blago, na macedonske trge. Miku, da kupi to blago, se kmet ni mogel ustavljati. Prodal je svojo žetev, da si pridobi denar za nakup tujih izdelkov. In za prodajo so nudila nova prometna sredstva priložnosti dovolj: preje je bilo nemogoče postavljati žito in živino na oddaljene trge, sedaj pa so železnice razširile trg za razpečevanje blaga. V vaseh so se pojavili žitni trgovci, ki so nakupovali žito in koruzo, da jo po novih železnica popeljejo v velika trgovska središča in pristaniška mesta.

Tako se je izvršil v Macedoniji tekom druge polovice 19. stoletja prehod iz proizvajanja blaga za lastno potrebo v proizvajanje za trg, od naturalnega gospodarstva do denarnega. Prva posledica te spremembe v gospodarskem življenju je bila poostrežen razrednih nasprotstev v deželi.

Oba velika razreda macedonske družbe so vlastelini (spahiji) na eni, kmetje na drugi strani. Razredno nasprotstvo vsebuje zaeno tudi narodnostno in versko nasprotstvo: spahiji so Turki in mohamedani, kmetje pa Slovani in kristjani. Razmerje obeh razredov se je pod vplivom prehoda od naturalnega gospodarstva do denarnega popolnoma spremenilo.

Najpreje so spremenili davčno upravo v deželi. Najvažnejši davek je desetina. Kmet mora, preden prične z mlatvijo, oddati desetino žetve kot davek. Ta davek dolguje kmet državi. Toda država je izročila pobiranje desetine spahijem v fevd, za kar so se le-ti morali zavezati, da ji preskrbe in vzdržujejo vojnike: za vsakih 3000 asper desetinskih dohodkov enega moža. Odkar je revolucija v Evropi odpravila fevdno pravo, je bila po letu 1839, tudi v Turčiji odstranjena na fevdno pravo sloneča vojna in davčna uprava. Spahije so opustili dolžnosti preskrbovati in vzdrževati vojske; zato pa jim je bila odvzeta tudi pravica pobirati desetino. Desetina je pripadla zopet državi, ki je pa ni sama pobirala, temveč jo je dala davčnim zakupnikom v najem. Tako je stopil na mesto spahija davčni zakupnik, na mesto fevdnega gospoda kapitalist.

Davčni zakup je kapitalistično podjetje. Obdržati se more le tedaj, če more zakupnik izsiliti od kmeta več, kot mora sam plačati državi. Čim več je Turčija, dušča se v neprestani finančni stiski, zahtevala od davčnega zakupnika, toliko silneje so morali le-ti pritisniti na kmeta. Povečanje njihovih zahtev je povzročilo hude boje s kmeti. Kmet mora puščati svoje žito toliko časa na njivi, dokler ne pride davčni zakupnik na polje, prečeni žetev in oddele desetino. Da bi oiganili zakupnika desetine, poskrbijo kmetje del žetve, preden pride zakupnik. Zakupnik se brani proti temu na ta način, da podkupuje krajnega predstojnika in ga pokliče na pomoč. Tako vodi vsako pobiranje desetine do hudih bojev.

Gradnja železnice povečuje izsesavanje kmetov. Železnica olajšuje davčnemu zakupniku kontrolo nad kmeti, olajšuje odvažanje žita in njega razprodajo v velikih trgovskih središčih; železnica povečuje torej zakupnikov pohlep. Zato se pomnože z zgradbo železnice dohodki od desetine. Ko je bila leta 1894. izročena promet železnica Solun-Bitolje so se glasili plačilni odkazi zakupnikov desetine v obeh sandžakih na 74.974 funtov; leta 1899. so že poskočili na 222.515 funtov. Zaeno ima pomnožitev železničnega omrežja še drugo posledico: razširi se denarno gospodarstvo. Kmet se privadi velik del svoje žetve spraviti v denar. Zakupnik desetine je navadno obenem tudi žitni trgovec. Ker kmeta lahko muči s pomočjo podkupljivih uradnikov in krajnih predstojnikov, uporablja svojo moč v to, da povzra kolikor sploh mogoče ne samo desetine, temveč, da kmeta tudi prisili, da mu proda za nizko ceno ostanek svoje žetve. Tako plenijo in izsesavajo kmete pohlepni kapitalisti.

Drugi odnosi so pripomogli poslabšati kmetov položaj: povišanje zemljiškega davka, uničujoče živinske kuge, oropanje kmetov po velikih vojaških krdelih v pre mnogih bojnih pohodih. Kmečka pobeda povzroča na eni strani ogromno izseljevanje v sosedne dežele, predvsem v Bolgarijo — tudi v Avstrijo uporabljajo macedonskega delavca-popolitnika pri kopanju zemlje, pri gradnji železnice in vodnih regulacijah vedno pogosteje — na drugi strani se pomnožuje capinski proletarijat, iz katerega se rekrutirajo številne roparske tolpe. Kmečka pobeda spremeni končno tudi odnose med kmetom in vlastelinom.

Macedonski kmetje se dele v tri skupine: 1. Svobodni kmetje. Ti so lastniki zemlje, plačujejo samo državne davke, spahijem pa jim ni treba plačevati nikakih davčnin. 2. Najemniki (Kasimdziji). Zemlja je last vlastelina, vendar ima kmet na njej stalno posestno pravico. Plačevati pa mora gospodu takozvani kasim, najemnino v naturalfah ali v denarju.

3. Začasni najemniki (Isboldži). Zemlja je last gospoda. Kmet nima nikake posestne prave, lahko odsluži. Vlastelin prepusti zemljo kmetu v obdelovanje, za kar mu mora ta izročiti en del pridelkov — navadno eno tretjino. Pobiranje se vrši na polju na sličen način kakor pri desetini. V najem vzeta kmetija s pripadajočimi najemniki vred se imenuje tčiflik.

Pod vplivom denarnega gospodarstva se spremeni razmerje med temi skupinami kmetov. Svobodni kmetje postajajo vedno pogostejše najemniki: preko glave zadolženi kmet da, da bi mu priskočil v pomoč, v hudi stiski na pomoč, gospodu pismo, v katerem mu odstopa zemljo, pridržki pa si pravico obdelavanja proti plačilu najemnine. Tako postane svobodni kmet najemnik. Kadar ne more kmet nikjer več dobiti denarja za najemnino in davke, se mora vlastelinu enostavno kar umakniti in biti vesel, če mu ta prepusti kot začasnemu najemniku obdelavanje zemlje. Tako postanejo iz najemnikov začasni najemniki. Fevdni tčiflik izpodrine svobodni kmetiški stan.

Zaeno pa rastejo tudi zahteve, ki jih stavi vlastelin na začasne najemnike. Tudi njemu olajšuje železnica kontrolo nad kmeti. Tudi njegov pohlep po kmetovih pridelkih raste, odkar mu omogoča železnica z dobičkom prodajati žito na oddaljenih trgih. Tako se poostrežen razredno nasprotstvo med vlastelini in začasnimi najemniki.

Pri turških oblastih ne dobe kmetje nobene odprave. Turki uradnik in turški sodnik stoji vedno na strani mohamedanskega gospoda, ki ne varčuje z bakšišem, proti slovansko-kristijanski raji, ki ji primanjkuje sredstev za podkupovanje.

Kmečka razjarjenost nad poslabšanjem njihovega položaja raste toliko bolj, ker vidi kmetje svoje razredne in narodne tovariše v sosednih deželah, ki so osvobodjeni turškega gospodarstva, v veliko ugodnejših razmerah. Iz Srbije in Bolgarije so pognali turške spahije, kmet je svoboden lastnik svoje zemlje, plačevati mu ni treba nikakih davčnin vlastelinu, desetina v naturalfah nadomešča moderen davčni sistem. Nikako čudo, da si macedonski kmetje žele bolgarskih in srbskih čet kot osvoboditelje v svojo deželo!

Turčija ne more odpraviti fevdnega prava: razredu, ki edini še varuje in ščiti njeno vladarstvo v Macedoniji, ne more odvzeti njegove

* Tčiflik je starejši kot turško vladanje. Izhaja od bizantinske parokije, ki je odgovarjala zapadno-rimskemu kolonatu. Turki niso ustvarili tega razmerja, postavili so marveč turškega spahija na mesto grškega vlastelina ali na mesto slovanskega plemiča. Primerjal Zacharia von Lingenthal, Geschichte des Griechisch-römischen Rechts. Berlin 1877, stran 242 ff.; Wlaintz, die agrarrechtlichen Verhältnisse des mittelalterlichen Serbien. Jena 1903. — Citateljem »Kampfa« in »Naših Zapiskov« je znan ta sistem začasnega najemništva iz sestavkov sodruga Topalovića o bosanskem agrarnem vprašanju.

življenske podlage. Mohamedanov, Turkov ne more razlastiti, da osvoboditi s tem kristjane, Slovane. Preustroj fevdne pravne uredbe v meščansko se v Macedoniji ne da izvršiti na nikak drug način, kakor z odstranitvijo Turškega gospodarstva. Osvojitev Macedonije po Bolgariji in Srbiji pomeni za to deželo meščansko revolucijo — njeno leto 1789. ali 1848. Fevdalizem, prenesljiv, dokler je vladalo naturalno gospodarstvo, je postal tam kakor vsepovsod nevzdržljiv, brž ko ga je preobrazilo denarno gospodarstvo. Kakor je bila preobrazba naturalnega gospodarstva v denarno gospodarstvo v vsaj Evropi poslednji vzrok vseh agrarnih revolucij, tako je danes v Macedoniji vzrok razsula turškega gospodarstva. Osvojitev Macedonije po krščanskih balkanskih državah bi pomenjala velik zgodovinski napredek: osvoboditev macedonskega kmeta iz nenasičnih krempelj turškega fevdnega gospoda; razširjenje pregzkih, vsak razvitek onemogućujočih mej krščanskih držav balkanskih; osvoboditev turških kmetov v Anatoliji od ogromnih vojaških in davčnih bremen, ki jih morajo nositi, da ščitijo gospodarstvo 15.000 turških vlastelinov po Macedoniji. Že davno bi bil storjen ta zgodovinski korak, da ga ni oviral na eni strani narodnostni boj med krščanskimi balkanskimi narodi, na drugi strani pa velelasti, ki podaljšujejo Turčiji življenje, ker se ne morejo zediniti glede delitve svoje dedščine.

Dr. Oton Bauer.

VOJNA IN POLOŽAJ BOLGARSKEGA DELAVSTVA.

Sodrug Dimitrov, centralni tajnik bolgarskih strokovnih organizacij, opisuje v zasebnem pismu budimpeštanskemu sodrugu položaj bolgarskega delavstva, ki ga je ustvarila vojna. Dimitrov opisuje položaj delavstva zelo previdno, ker pregleda cenzura tudi zasebna pisma, ali vzlic temu osvetljuje njegovo poročilo jarko zame, ki vladajo sedaj na Bolgarskem. Sodrug Dimitrov piše med drugim:

»Od prvega dne mobilizacije počiva vsako podjetje. Povsod delajo le za armadne potrebe. Vsi krojači, čevljarji, mizarji in kovači, ki niso bili vpoklicani, kakor tudi delavke, morajo delati v delavnicah za armadno dobavo in v arzenalih. Delati morajo brezplačno, dobivajo le živež.

Istočasno s mobilizacijo je bilo razglašeno po vsi deželi obsedno stanje; najstrožja cenzura vlada nad časniki, zasebnim dopisovanjem, celo nad zasebnimi pogovori po javnih lokalih. Vsak shod je bil prepovedan. Oblasti so zatle naše strankino glasilo in vse strokovne liste, samo da ne moremo delati proti patriotskemu razpoloženju, ki je ustvarjalo buržvazno časopisje.

Vsako delovanje naših organizacij je onemogočeno, zlasti tudi zato, ker je ostalo od 1000 članov naših strokovnih organizacij komaj 500 članov doma, ki ne dobe seveda nikjer dela. Dolžnost naših strokovnih organizacij je sedaj, da podpira organizirane delavce in delavke, kakor tudi one, katerih moške in sinovi so morali na bojišče. Boda teh delavskih družin je nepopisna. Njihov položaj poostreže še draginja in bližajoča se zima. Vreča moke s približno 150 funti, je veljala pred mobilizacijo 20 frankov, sedaj stane 40 frankov. Tako izsesavajo družine onih, ki prelivajo svojo kri na bojišču. Socialno demokratični zastopniki v občinskih svetih niso prej mirovali, dokler niso občine obljubile, da hočejo podpirati družine vojakov. V Sofiji so dovolili v ta namen 500.000 frankov, v Varni 50.000 in v Plovdivu 30.000. Jasno je, da te svote ne zadostujejo in največkrat ne dobe podpor niti oni, katerim so namenjene v prvi vrsti.

Strokovne organizacije morajo torej podpirati družine organiziranih delavcev. Ali vse njihovo premoženje znaša le 30.000 frankov, to je pri teh razmerah le kaplja v morje. Pomankanje sredstev občitimo vedno bolj, ker dovajajo z bojišč na stotine ranjenecov, med katerimi je tudi mnogo sodrugov. Te moramo tudi podpirati, ker je zdravniška pomoč, ki jo uživajo nezadostna.

Kakorkoli naj že poteče vojna, eno je gotovo: delavsko gibanje bo močno razrušeno in pripravljeni smo na velike in težke žrtve.

LJUDSKO PRESELJEVANJE.

Carigrad kaže pretresljivo sliko. Ljudsko preseljevanje in najresnejšem pomenu te besede se razvija in vredni so ti prizori, da bi jih velik slikar s svojim čopičem ohranil našim potomcem. Turki kmetje zapuščajo po 500letnem bivanju evropska domovlja in se preseljujejo tje, kjer je stala njihova zibel, v azijsko pradomovino. Od 7. novembra dalje prevaža anatolska železnica vsak dan po več vlakov, napolnjenih s turškimi begunci. Vlada naseljuje turške kmete iz evropskega ozemlja v pokrajina Konija in Angora, kjer je svobodne, dobre zemlje, last vlade, v izobilju.

Po cestah, ki vodijo skozi osrčje Carigrada, do gradu sedmih stolpov na najskrajnejšem krilu starega Justinianovega zidovja, stoji tesno vozovi drug ob drugem, v dveh, treh vrstah, ovirajoč ves promet. V vozove so vpreženi voli, a dostikrat je poleg tudi še druga živina, majhne črede ovac in oslov. V dveh košarah, ki sta pritrjeni čez hrbet oslov, so navadno otroci. Notranjost vozov je pokrita s plahitami in name-

tana je v vozovih borna posteljnina in hišna oprava, poleg pa čepi gosto zastrte žene tracijskih kmetov. Vsi prenašajo svojo usodo vdanu in ponosno; sovraštva ne poznajo. Vrsta voz je dolga 160 kilometrov. Nasproti tujcem, ki jih radovedno ogledujejo so begunci prijazni in odgovarjajo vladno na vsa vprašanja. Če jim kdo podari zavitek tobaka, so neizmerno hvaležni. Zadovoljni so z malim; vse so popustili, košček kruha je edina hrana, krepi jih zavest, da bodo kmalu v Aziji, med sovražniki.

SLIKE IZ MEJE SANDŽAKA.

Razen petindvajset turških družin, pripadajočih razredu fevdalnih zemljiških posestnikov, ki so se takoj po napovedi vojne iz skrbi za svoje dragoceno življenje in napolnjene blagajne »izselile« iz Sandžaka v Bosno, je bila pot do bosanske meje za vse ostale begunce nepretrgana veriga telesnih in duševnih muk, ki bodo ostale vsakemu ki jih je pretrpel, v neizbrisnem spominu. Čeprav ni še znano natančno število sandžakških begunccev, vendar se njihovo število lahko ceni na približno 80.000, od teh odpade polovica na vojaštvo. To je znatno število, ker je prebivalstvo v severnem delu Sandžaka zelo redko in ker je mohamedancev med njimi kaj malo. Med begunci, ki je bilo slično ljudskemu preseljevanju, so plašile begunce sovražne vojaške čete in tolpe, ki so se pojavljale sedaj tukaj, sedaj tam in begunci so se morali naprestando umikati z določene poti. Pri tem so se razvile večkrat krvave praske, ki se seveda niso končale brez ranjenecv in mrtvih. Ako je dopuščal čas, so trupa zagreblili pod tenko zemeljsko plast, drugače so jih pustili, kjer so bili padli za plen gavranom in jastrebom, a tudi človeške hijene, katerih se ne manja v tej vojni, so izvrševale svoje ostudno, roparsko rokolodstvo nad trupli. Posamezni, ali v četah so begali po več dni, včasih tudi po več tednov, begunci po gorovju, stradajoč in prebajoč v ledeno mrzlih nočeh. Lajtnant, ki biva sedaj v Foči, pripoveduje, da je hodil sedem dni s tridesetimi možmi do bosanske meje, in imeli so le 30 kilogramov moke za ves čas. Moko so skuhali na vodi, to je bila vsa hrana v tem času. Lajtnant, okolo petdeset let star je bil poveljnik neutrajne stražnice in nihče ga ni obvestil o pričetku vojne. Naenkrat so pričele leteti krogle na njegov stan. Tudi njegovi vojski so pričeli streljati in izgubil je nekaj mož od svoje čete. Končno se mu je posrečilo, da je s preostalimi pribežal v Fočo. Sočutje se je moralo vzbuditi v vsakem, ki je videl, kako je stari vojak brzojavil svojemu polkovnemu poveljniku o begu in položil za brzojav pred poštnega uradnika zadnji petkronski novic, ga zopet vzel v roke in se z milo otožnim pogledom poslovil od njega. Silno težko se je ločil od zadnjega denarja.

Vsi begunci so vsled gladi silno trpeli. Prepečenec in moka, to je bilo edino živilo, a še ta v tako pičli meri, da so razdeljevali prav skromne porcije. In še ko so dospeli v Bosno, je še vedno primanjkovalo živil, predvsem ni bilo kruha, ker ni bil nihče pripravljen na tako veliko število begunccev. Že vsi utrujeni in gladni so morali korakati zopet dalje do prve večje garnizije, kjer so se še lahko nasitili. Vse so pomleli, kar so videli, niti svinjine se niso branili. Vzlic prestalim mukam, ni prišlo pri razdeljevanju jedil do nikakršnih izgredov. Bili so pač do skrajnosti izmučeni in popolnoma onemogli. Očividno so se pa vojaki in oficirji silno razveselili, ko so pozneje dobivali plačo. Vsak je dobil plačo, primerno svoji vojaški stopnji, po avstrijski pristojbinski izmeri. Največ vojaških begunccev je prišlo čez prelaz Metalka, med njimi tudi major Muntaz iz Plevlje, katerega četa je štela 1500 mož in ki je izročal orožje, municijo in drugi vojni material — 1000 mavzeric, štiri strojne puške najnovejše konstrukcije ter 250 konj — od osmih zvečer do treh zjutraj, torej sedem ur. Vse municije pa niso oddali. Ko so vojaki marširali že dalje, iz Gorazde v Ustipračo, so pometali več sto ostrih patron od sebe, orožniki so jih pozneje pobrali. Oficirji so smeli obdržati sablje. Obleka begunccev je bila precej dobro ohranjena, le plaščev niso imeli vsi. Nad vse zanikrno je bilo pa obuvalo. Večina je imela le opanke, drugi čevlje brez podplatov, ali pa so imeli ovite noge s cunjami, mnogo je bilo tudi popolnoma bosih. Turško infanterijo so odpotali čez Sarajevo v Bosanski Brod, kavalerijo so pridržali v Gorazdi in Višegradu, v Gorazdi je razen tega ostalo še petdeset turških orožnikov in trije orožniški oficirji. Orožniki govore vsi srbsko in se pridno vadijo z avstrijskimi vojski. Bajje jih bodo pridržali in prideljali novo ustanovljenemu mejnemu polku, da bodo za vodnike, ker poznajo v Sandžaku vsak kotiček. Pri novem mejnem polku je le izbrano moštvo in oficirji raznih polkov. Oficirji novega polka so pred svojim odhodom na mejo dobili pouk od treh nalašč za to določenih višjih političnih in finančnih uradnikov v Sarajevu. Poveljstvo je v Rogatici. Novi polk je razdeljen na oddelke po šestdeset mož, vsak oddelek ima odločeno posebno ozemlje ob meji, ki je mora natančno opazovati.

V istem času, ko je zapustilo turško vojaštvo svoje postojanke, je pribežalo tudi več sto turških družin v Bosno. Tudi ti so prišli čez Metalko in največ je med njimi ženskih, otrok

in starcev. Tem se je godilo na begu pač najslabše, a tudi se sedaj so v groznem stanju, ker niso mogli rešiti drugzaga, nego golo življenje in cunje, v katere so odedi. Večinoma so bosni. V takem položaju so morali gladni in premrazeni prehoditi dolgo pot. Ko so pribežali čez mejo, so jih ravno mohamedanci sprejeli prav ne ljubivo. Niti kozarca mleka niso privoščili izstradanim otrokom. Begunci so morali plačevati neprimerno visoke cene za vozove, njihovi verski bratje so jim pobrali zadnje vinarje za živila in vozove, tako da so morale poseči oblasti vmes. Razen mohamedancev v Sarajevu so povsod odirali begunce. Med otroki je mnogo tudi takih, ki so pribežali brez staršev, te so sprejele mohamedanske družine v Sarajevu.

Kakor pripovedujejo ti begunci, so Črnogorci in Srbi naravnost ostudno gospodarili v Sandžaku. Kdor se je ustavljal, tega so neusmiljeno pobili, vsa živila, vso živino in seno so uplenili, prebivalstvo ni ostalo ničesar več, s čimer bi se preživljali. Po nekaterih vaseh je zato prebivalstvo vse dragocenosti spravilo skupaj, pogrnalo živino v hiše in te potem zažgalo. Tako je na potu do bosanske meje vse razdejano in opustošeno.

Sedaj so šele tudi znane nekatere podrobnosti o bosansko-turških prostovoljcih. Iz Sandžaka so ubežali kot prvi begi in age in ti so v Sarajevu in v drugih krajih v družbi z bosanskimi mohamedanci nabirali prostovoljce za »ogroženi svet islam«. Imeli so uspeh. Prijavilo se je nekaj sto prostovoljcev, večinoma so bile to prav sumljive eksistence, katere je zvalilo visok nadavek in želja po bogatem plenu. Ti prostovoljci so jo ubrali pod zaščito temnih noči v Sandžak in potem proti Plevlju. Ali prav neznanost število od teh je dospelo do cilja. Po izpovedi turških oficirjev so bili bosanski prostovoljci prvi, ki so pobegnili zopet nazaj v Bosno. Na begu so plenili, požigali, ropali vse od kraja. Četo teh prostovoljcev so zasledovale regularne čete in jih nekaj tudi postrelile, ker so plenili prostovoljci trupla padlih turških vojakov in si prisvajali njihove puške in municijo. A ne le med bosanskimi mohamedanci so se oglasili prostovoljci, tudi bosanski Srbi skušajo priti čez mejo. Uspehi njihovih bratov so jih navdušili. Junaštvo miče.

MED BOSANSKIMI IZSELJENCI.

Od našega posebnega dopisnika.)

Skopje, 9. novembra.

Ko sem dospel v Skopje, sem se odločil, da poiščem v njem ali v njegovi okolici naše muhadžire, bosanske izseljence, ter se porazgovorim z njimi, kako se jim godi. V Skopju sem imel priliko za to preje nego sem pričakoval. Gredeč čez skopjski trg sem opazil kmeto, oblečenega kakor se oblačijo naši bosanski mohamedanski kmetje. Vprašal sem ga, odkod je.

»Iz Bosne sem«, mi odgovori. »Pred dvema letoma smo se naselili v nekaterih selih te okolice. Ko pa je zdaj izbruhnila vojna, smo ostavili hiše in gospodarstva, pobegnili smo z družinami v gozdove in mesta in zdaj smo v najhujšem stanju, ker nimamo ne stanovanj ne jela. Nisem sam, ampak mnogo nas je in vsi hudo trpimo.«

»Ali zakaj, brate, ste odšli iz Bosne? Če vam tam ni dobro, ali vam ni tu še slabše?« sem ga vnovič vprašal.

Bilo mu je drago, ker sem začel z njim ta razgovor, zlasti ko sem mu dejal, da sem iz Bosne. Začel je pripovedovati:

»Kaj hočeš, brate! Dejali so nam, do bomo imeli tu dobro, zato smo se izselili. V Bosni nam je presedalo. Nismo se izselili, ker je to turška dežela in vlada v njej sultan, ampak izselili smo se zaradi neznanega položaja, ki nas je tlačil v Bosni. Imel sem tri krave. Eno leto mi ugrabi Svaba eno, drugo leto drugo, tretje leto tretje. Moj položaj, kakor tudi položaj velike večine naših kmetov se je vedno bolj hujšal. In ko so nam rekli, da dobimo tu domačije, smo prodali, kar smo imeli pa smo odšli sem. Oblasti so nam v resnici dale hišo in nekaj zemlje, ampak jo je bilo treba šele obdelati. Vendar bi se še dalo nekako živeti, čeprav težko, da nas niso nadlegovali konite, ustaši, Arnavti in kdor je prišel do naših stanovanj. Medtem nas je zajelo še neprijetno stanje, pa ne vem, kaj naj počnemo. Radi bi se vrnili v svoje vasi, če niso požgane. Niti sami ne vemo, kako bo Srbija z nami postopala.«

Ko sem mu povedal svoje misli o tem, kaj naj stori, ga vprašam, ali so v Skopju muhadžiri. Odgovoril mi je, da so; pokazal mi je, kje. Postovil sem se od njega in se odločil, da posem popoldne muhadžirski del mesta.

Popoldne sem se napotil s sodrugom Dragišo Lapčevićem in s sodrugom Petrom Georgijevim iz Skopja v muhadžirski del mesta, ki sestoji iz dveh ulic s pridičnimi pobeljenimi hišami. V vsaki hiši stanuje po ena ali po dve muhadžirski rodbini. V Skopju prebivajo tisti muhadžiri, ki so se naselili iz dvanajst bosanskih vasi in se bavijo z različni rokodelstvi.

Že na začetku njihove prve ulice, v katerih se je vilo nekaj srbskih zastav, smo se sešli z nekaterimi izmed naših mohamedancev. Začeli smo se razgovarjati z njimi. Med njimi je bil čevljar iz Banjaluke, zelo pameten človek. Zelo so se razveselili našega obiska in takoj so nam ponudili, da odidemo v bližnjo kavarno, kjer najdemo še več Bošnjakov. Šli smo. Kavarna je urejena kakor vse naše turške kavarne. Pozdravili smo se z gosti in se začeli razgovarjati.

Iz razgovora smo spoznali, da se nahajajo v negotovem položaju. V Skopje je prišla srbska vojska. Muhadžiri se proti njej niso borili, a tudi niso prišli v stik s srbskimi oblastmi, tako da žive v svojem delu mesta kakor ločeni od vsega sveta. Pravijo, da ne vedo, kako bo postopala Srbija proti njim.

Dali so nam podatke o številu muhadžirskih rodbin in njihovem življenju. V Skopju imajo okoli 260 hiš, v vasi Čaire 100 hiš in v Kadinovem selu 1000 hiš. Vsega skupaj imajo okoli 2000 hiš s 7 do 8 tisoč stanovniki. Po drugih in-

formacijah je naseljenih v Turčiji okoli 30.000 muhadžirov. V Skopju imajo različni posel, vlada pa jim je dala hiše. Ti so v povoljšnem položaju kakor tisti, ki so pobegnili iz vasi.

V teku nadaljnjega razgovora pri kavi, sva smatrala s sodrugom Lapčevićem za potrebno, da poučiva te siromake, kaj naj ukrepejo. Povedala sva jim, da jim je potreben stik s srbskimi oblastmi; skušajo naj, da jim te pomagajo, zlasti, da omogočijo povratek v vasi tistim, ki so potegnili v gozdove in mesta. Sodrugi Lapčević jim je obljubil, da bo v saboru interpelliral vlado za njihovo korist. Napisal jim je tudi vlogo na ministrskega predsednika Pašića, ki jo bodo izročili sporazumno s skopjsko socialistično organizacijo. V tej zadevi bosta stopila z njimi v stik skopjska sodruga Dušan Cekić in Peter Georgijev.

Večina muhadžirov je iz Banjaluke, njene okolice, iz Ključa, Petrovca itd. Ko smo jih vprašali, ali so se muhadžiri udeleževali boja, so nam odgovorili, da se niso. Od druge strani pa smo slišali, da so se na enem mestu bojevali in jih je padlo strašno število. Ko smo se nagovorili, smo odšli iz kavarne, posloviši se od tistih, ki so še ostali v kavarni. Nekateri so nas spremlili in se nam zahvalili. Celo na ženitovanje so nas povabili za slučaj, če ostanemo dalj časa v Skopju. Ali mi nismo več imeli prilike, da pridemo z njimi v stik.

Sodrugi Lapčević je pri merodajnih krogih v Skopju takoj ukrenil korake v korist muhadžirov in ti so mu obljubili, da se takoj pobrigajo zanje.

Odkar so osvojili oblast na Turškem mladoturki, se je začelo pri nas v Bosni izseljevanje mohamedancev v veliki množini. Proti temu so mnogo delali, ali z malim uspehom. Agenti turške vlade so obetali bosanskim mohamedancem marsikaj, samo če se izselijo v Turčijo; z njimi so nameravali razbiti kompaktne mase krščanskega prebivalstva. Mladoturki so hoteli izvesti veliko otomansko idejo, hoteli so napraviti iz kristjanov Turke in zaradi te politike so potrebovali bosanske mohamedance, zagledali, ker so mohamedanci in torej dovtetnejši, da se imenujejo Turki. Ker sredinjam in siromakim slojem v Bosni ne cveto rože, so jih mladoturki lahko izvabili tako množično v Turčijo.

Zdaj ko je propadel mladoturški režim in gotovo tudi vsa evropska Turčija, je muhadžire zanj kaj neugoden položaj. No, verjetno je, da se bo Srbija pobrigala zanje, ker ji je to potrebno iz nacionalnih razlogov, kakor je bilo mladoturkom iz verskih. Ali naši mohamedanci v novi Srbiji govorijo čistejši evropski jezik od vseh ostalih prebivalcev.

Stanje, v katerem so se nahajali muhadžiri in v katerem se nahajajo danes, je bosanskim mohamedanom najboljši pouk, naj se ne izseljujejo. Res je, da oni niso krivi. Kriva je vlada in mohamedanski fevdalci, ki skušajo obdržati v Bosni sistem le-agon, begom in tuji kapitalizem, široke mase naroda pa tira v neznanost, stanje, ki jih vodi v izseljevanje.

Odprava fevdalizma v Bosni in Hercegovini in razvoj domačega gospodarstva: to dvoje morajo pospešiti s svojo borbo široke mase bosanskega in hercegovskega prebivalstva. Treba je torej, da mohamedanski elementi začno svoje delo v tem smislu, ne pa, da iz verskih razlogov istovetijo svoje interese z interesi ag in begov.

Vsled fevdalizma trpe in se izseljujejo bosanski mohamedanci, vsled fevdalizma je propadla močna turška država. Zato pa je odprava fevdalizma prva naloga mohamedanskega prebivalstva na Balkanu.

S. J.

BALKAN V BODOČNOSTI.

(Od našega posebnega izvestitelja.)

Sofija, 18. novembra.

Balkanska vojna se bliža koncu. Turčija je bila nesposobna, da bi se upirala zveznim balkanskim državam, ki so jo pregnale že skoraj iz vseh evropskih postojank. Kakšne izpremembe se bodo pač sedaj zgodile na Balkanu?

Izjave balkanskih držav pred izbruhom vojne so splošno znane. Dejali so, da jim ni do teritorialnih izprememb, temveč da je njih cilj izposlovati reforme v deželah evropske Turčije. Le bolgarska vlada, zlasti še bolgarska buržvazija je izjavila, da gre v boj za avtonomijo Macedonije in pod »Macedonijo« je mislila na okraje Bitoli, Skopje in Odrin. Na ta način je izjavljala bolgarska buržvazija. Še posebno, da ne stremlje za osvojitvijo ozemlja, temveč hoče doseči le svobodo v Macedoniji, torej pravzaprav tudi le reforme v evropskih deželah Turčije.

Danes je pa popolnoma jasno, da je za balkanske države nerodajna le osvojitve ozemlja. Zahteve po reformah v evropski Turčiji ali pa po avtonomiji Macedonije so prikrivale le resnično namero balkanske buržvazije. Prikrivanje pravega cilja njihove politike je kaj lahko razumljivo. Pred vsem se ni čutila nobena balkanska država dovolj močno, da bi zavajala Turčijo in se borila za pridobitev ozemlja. Vojaška zveza med balkanskimi državami je bila nemogoča. Vse so stavile večje ali manjše zahteve na poedine dele Macedonije in evropske Turčije. Bolgarska buržvazija pa je zahtevala zase kar vso Macedonijo.

Od časa osvoboditve Bolgarije, torej približno 35 let, so zastopali bolgarski patriotje idejo, da je vsa Macedonija bolgarska in so z vso odločnostjo odklanjali misel na sporazumjenje med balkanskimi državami glede razdelitve vpliva ali pa v slučaju pridobitve glede mej. Bolgarija je uporabljala vsa sredstva — eksarhat v Carigradu, tolpe, bombe — da prepriča ves svet in bolgarsko prebivalstvo, tudi ono v Turčiji, da je Macedonija bolgarska. Zahteva Bolgarije po vsej Macedoniji, zahteve ostalih balkanskih držav na posamezne dele, so se zdele nezdružljive. Sploh je bila Macedonija »Parisovo labolko« med balkanskimi državami in

ugodna tla za spletke evropskih diplomatov in Turčije.

Kar pa je bilo pred nekaj meseci še nemogoče, je danes dejstvo in po sedanjih zmagah ne govore balkanske države nič več o reformah in o »avtonomiji« »Macedonije«, temveč le še, kako bodo pregnali Turke iz Evrope in kako si bodo porazdelile evropsko ozemlje Turčije. O slavnem statusu quo ni pri evropskih diplomatih ne duha, ne sluha več in zavezniki seveda tudi nečejo slišati več ničesar o njem.

Balkanske države so se že prej sporazumele o razdelitvi turškega ozemlja, kakor se jasno vidi na tem, da upostavljajo v osvojenem ozemlju zmagovalci svoje oblasti. Srbija dobi del Macedonije s Skopljem, Novi pazar in del bitolskega vilajeta, Orki tudi del bitolskega vilajeta z Epirom in Tesalijo, morda tudi Solun in Bolgarija pa ostalo Macedonijo preko Vardarja. To kombinacijo so razširjali vsaj balgarski patriotje po osvojitvi Lozengrada, po obleganju Odrina in po zmagah pri Ljube Burgasu. Ali ta razdelitev prav nič ne odgovarja šovinističnim aspiracijam bolgarske buržvazije in otemnel je ves spomin na »avtonomijo« Macedonije in sploh na vse nacionalistične ideale, s katerimi je vzrasla sedanja bolgarska generacija in v imenu katerih se je pričela vojna.

Kako naj si tolačimo spravo med prej tako sovraženimi zahtevami balkanskih držav in nastanek balkanske zveze? Iz nenaravne lege balkanskega polotoka. Kapitalistični interesi velikih evropskih držav so ustvarili iz dežel, odtrganih od Turčije, nekaj krščanskih držav, katerim pa je prihajalo v teku kapitalističnega razvoja vedno bolj tesno. Stisnjene med ozke meje so postajale čimdalje bolj igrača nasprotujočih se interesov kapitalistične Evrope in sredstvo za diplomatsko kovarstvo. Srbija, ovirana po Avstriji, bi se zadušila brez prehoda k morju. Ravnotako Grška s svojimi majhnimi, nerodovitnim ozemljem brez Krete. Bolgarija je bila po mladoturški revoluciji gospodarsko ogrožena. Trgovinska politika Turčije je nasprotovala trgovinskim interesom bolgarske buržvazije; odkar je bil v Turčiji mladoturški režim. Najvažnejši trg za bolgarsko industrijo in poljedelske proizvode so v Turčiji. Ti trg so postajali vedno bolj nedostopni Bolgariji. Ali odstop mladoturške vlade in zavladanje po pristaših Abdul Hamida, bi trgovske zveze med Bolgarijo in Turčijo še bolj ogrožali.

Res je, da niso v teku 35. let nikdar še balkanske države, zlasti pa ne Bolgarska, razen enega neuspešnega poizkusa bivšega bolgarskega diktatorja Stamburlova leta 1887, poskusile s politiko sporazumjenja s Turčijo, ki naj bi vstvarila politično enoto in ki naj bi uresničila cilj: Balkan balkanskim narodom. Nasprotno! V vsej tej dobi so vzbujale balkanske države, zlasti pa Bolgarija, sum Turčije glede svojih pohlepnih načrtov. Turčija je živela dalje v iluziji, da je velesila in je zgradila to svojo navidezno moč na vedno bolj se postruščajo nasprotja med interesi velikih kapitalističnih držav.

Ce pa je bil nemogoč sporazum med balkanskimi državami in Turčijo za skupno obrambo proti vsem zunanjim zahtevam, tedaj je že prej omenjena nenaravna lega balkanskih držav te prisilila k zvezi zoper Turčijo. K temu so prišle še nevarnosti, ki so ogrožale balkanske dinastije. Nenaravna lega balkanskih držav je ogrožala njihov obstoj, in da si zavarujejo obstoj, so bile prisiljene, da iščejo podporo pri evropskih državah in so postale tako orodje njihove politike. Pri teh razmerah je bila vojaška zveza proti Turčiji izhod za balkanske dinastije, ki so si postavile za cilj: razdelitev Turčije in teritorialna razširitev ozemlja. Balkanska zveza so brezovno podpirale velesile, predvsem Rusija, ki imajo svoje interese na Balkanu. Prav zato pa ne bo mogoče preustroiti položaja na balkanskem polotoku tako, da bi bilo mogoče ustvariti politično enoto, državo, ki bi združevala balkanske dežele.

Razdelitev turškega ozemlja med zavezniške države ni rešitev balkanskega problema. Iz doslej povedanega je razvidno, da si bodo razdelili evropske dežele Turčije zavezniški brez ozira na narodnost in prebivalstvo osvojenega ozemlja. Na ta način ne bi imelo zedinjenje trajnega uspeha. Razširjene balkanske države bodo dobile mnogo povodov za medsebojna nasprotja in evropske velesile bodo hitro pripravljene, da sejejo razdor med balkanske dinastije. Nov položaj se pripravlja na Balkanu, a nikakor ne reši balkanskega vprašanja. Po innerju bolgarskih socialistnih demokratov reši trajno balkan, vprašanje in narodno zedinjenje je federativna balkanska republika. Pred napovedjo vojne smo jasno pokazali pot za rešitev. Sedanja zveza balkanskih držav je ustvarila lega polotoka in kapitalistični razvoj. Isti činitelj bodo balkanski buržvaziji naložili politiko za balkansko federacijo. Najvažnejša posledica balkanske vojne bo preosnova današnje zveze v konfederativno državo s skupnim parlamentom, carinsko unijo in s skupno zunanjo politiko.

Ljubljana in Kranjsko.

— Neiskreni brambovci občinske avtonomije. Dalmatinski škandal avstrijske vlade je spravi tudi kranjske klerikalce po koncu. Teoristi in nazadnjaki — odkar glumijo opozicijo proti Dunaju — so se čez noč izpremenili v hrabre zaščitnike svobode in avtonomije. Koliko so te deklaracije vredne, se pokaže, ako spomnimo na klavno vlogo, ki so jo igrali klerikalci njih poslanci in njihovo časopisje za časa Laschanovega paševanja na Ljubljanskem magistratu. Z zlobnimi in malopridnimi denunciacijami in obrekovanji so sili v vlado, da je brez poviška pokončala občinsko avtonomijo, da je poslala na magistrat svojega komisarja — prav kakor v Dalmaciji — in te nenaravne in neustavne razmere so z vsakovrstnimi nečednimi manevri zavlačevali kar najdlje. V stranko, ki je tako prostituirala načela o demokraciji in semodolobnosti, ne moremo imeti zaupanja, če

trenotno, še tako navdušeno deklarira o perspektivah v Dalmaciji. Zakaj če bi na Dunaju klerikalce spustili v vladni jaslom, bi jih bilo navdušenejših in vnetejših zagovornikov sedanjega kurza v Dalmaciji in Dalmatinci bi bili trikrat preleteti srbski izdajalci.

— List za — neprostovoljen — humor. »Slov. Narod« je postal ilt za humor — brez lasne zasluge seveda in nehoti. Ampak ljudje so se na jezikoslovci v književnih ulicah pošteno zabavali in najresnejši obrazi so se na njih račun razlezi v nespoštljiv in razposajen smeh. »Slov. Narod« je postal nič hudega sluteč kratkočasen list, ki ga vsak žalosten človek z veseljem pričakovanjem prime v roke. In ta sloves bi si glasilo slovenske inteligence rado ohranilo še znanprej. Snoci čisto resno pripoveduje, da Ljubljana za presojo jugoslovanskih limanic ni godna. Neki modrijan je dejal enkrat, da nosi vse svoje imetje vedno s seboj. Ta modrijan pač ni nič hudega sluteči »Narodov« urednik!

— Socialistična zmaga na južni železnici. V zbirki krožnice A (št. 46) je objavljen izid volitev v delavski odbor za drugo funkcijsko dobo, t. j. od 1. novembra 1912 do 31. oktobra 1915. Na vsej črti so zmagali socialna demokratični kandidati. V sekciji vrhovnih in progovrdževalnih delavcev so izvoljeni sodrugi: Kabinger (Dunaj), Urban (Dun. Novo mesto), Nussmüller (Gradec), Sver (Maribor), Devetak (Gorica), Rypar (Ljubljana), Egger (Beljak), Weichsler (Spital), Sasabner (Inomost), Schwarz (Bolcan; za namestnike v tej sekciji so bili izvoljeni sodrugi: Pospichal (Dunaj), Satschelhofer (Mürzzuschlag), Schreck (Gradec), Pfeiner (Bruck o. M.), Zimsek (Ljubljana), Stojc (Zidan most), Blatnik (Beljak), Kammerlander (Lienz), Bolfer (Trident), in Al. Egger (Brizin). — V sekciji kuririskega in vlakovoznega osebja so bili izvoljeni za člane sodrugi: Hirtenlechner (Mürzzuschlag), Kocian (Dunaj), Gruber (Maribor), Frank (Gradec), Jerin (Ljubljana), Hebein (Trst), Wingerl (Lienz), Gasser (Beljak), Knaus (Bolcan), Wagneder (Inomost); za namestnike sodrugi: Brenner (Dunaj), Haberl (Dun. Novo mesto), Witzmann (Bruck o. M.), Karmus (Maribor), Sarin (Borevica), Krohne (Zidan most), Huber (Lienz), Stern (Beljak), Kapfer (Inomost), Savec (Bolcan). — V sekciji delavskih delavcev so bili izvoljeni za člane delavskega odbora sodrugi: Glaser (Dunaj), Mih. Poček (Dunaj), Wanschina (Gradec), Suppanz (Maribor), Petelinšek (Maribor), Hešič (Ptuj), Jak. Fingert (Inomost), Minatti (Inomost); za namestnike sodrugi: Schmidt (Dunaj), Zimmel (Dunaj), Krenn (Gradec), Segula (Ptuj), Maček (Maribor), Niedermaier (Maribor), Hackl (Inomost), Unterberger (Inomost). — V sekciji prometnih delavcev so bili izvoljeni za člane delavskega odbora sodrugi: Feigl (Dunaj), Kovac (Matzleinsdorf), J. Feigl (Gradec), Senegačnik (Gradec), Grebien (Ljubljana), Bahun (Trst), Tschernitz (Lienz), Ronacher (Beljak), Suem (Inomost), Dellapiazza (Bolcan); za namestnike sodrugi: Stöger (Matzleinsdorf), Trimmel (Dun. Novo mesto), Hotter (Ljubna), Tschurtschentaler (Maribor), Trost (Trst), Schuster (Zidan most), Schlingerlin (Celovec), Eder (Lienz), Jarčič (Trident).

— Mesečni shod podružnice mizarjev bo v nedeljo 24. novembra ob 9. dopoldne v gostilni pri »Levu« z običajnim dnevnim redom.

— Porotne obravnave v Novem mestu. Za prihodnje porotno zasedanje pri okrožnem sodišču v Novem mestu je določenih 15 slučajev; ker morda dva slučaja odpadeta, jih ostane še 13. Zasedanje uturej trajati deset dni.

S'trebnim za kruhom. V ponedeljek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 130 Hrvatov in 17 Slovencev, nazaj pa je prišlo 20 Hrvatov. V Hrb je šlo 27, v Buchs 25, v Inomost 19, na Dolenjsko pa 20 Hrvatov. Na Dunaj se je odpeljalo 17 Kočevarjev, iz Nemčije pa je prišlo 16 Hrvatov.

— V mestni klavnici so zaklali od 3. novembra do 10. novembra 78 volov, 4 bika, 8 krav, 345 prašičev, 165 telet, 30 kostrunov in 11 kozličev; vpejali so 470 kg mesa, 7 prašičev in 40 telet.

— K aretaciji defraudanta Evgena Kusa, ki je kot blaginji kmetične tovarne v Ljubljani poneveril 18.000 K ter pobegnil in ki je bil v Zenevi aretiran, poročajo: Polcija v Zenevi je pravzaprav zasledovala tata; ki je poneveril v Italiji 130.000 lir ter pobegnil. Pri teh poizvedbah je zasledila mladega lahkoživca, ki sicer ni bil identičen s tatom, ki ga je zasledovala, ki je bil pa vendar zelo sumljiv; ker je tako denar razmetaval ter naenkrat izdal 800 frankov. Občeval je navadno v nočnih lokalih in sicer v spremstvu lahkoživih dam, katerim je posebno ugajala darežljivost njihovega kavalirja. Ko so ga prijela, se je imenoval Karel Röder; ko ga je policija nekoliko bolj potipala, je priznal, da se imenuje Evgen Kuss in da je poneveril šek za 18.000 keon. Izpovedal je tudi, da se je dobro zabaval na beneškem liden in pa ob ženevskem jezeru. Pri njem so dobili še 12.000 kron in razne dragocenosti, s katerimi je razveseljeval dame.

— Nevarna goljufa. V zapore črnomeliskega sodišča so pripeljali iz Vinice dva Hrvata, ki sta se izdajala za profesorja in kot taka izvajala od ljudi denar. S seboj sta imela legitimacije, da sta žurnalista. Med aretacijo sta pometala v Kolpo tri štampilje, in sicer sledeče: »Hrvatsko-slovensko-srbsko kulturno društvo«, »Prosvjeta, Rieka«, »Hrv. kat. kulturno društvo sv. Trojstvo u Karlovcu« in tretjo iste vsebine kot prvo. Koliko in kod sta vse gljufala, še ne vedo, le to je znano, da sta od graščaka Cosuliča v Bosiljevem izvalila 50 K pod pretvezo, da bode on izvoljen predsednikom nekakega društva, ki rabi finančne pomoči. Oba sta Zagrebčana in policiji dobro znana potepuha Qarapič in Matilevič. Pri njiju so dobili 20 kron 60 vinarjev in neke papirje. Kolikor je nam znano, sta goljufa tudi v Ljubljani in v Kranju od več strank denar izvalila pod goljufivimi prevezami.

— Iz gledališke pisarne. Jutri v četrtek (nepar-predstava) se po petih letih prvič v sezoni poje Verdijeva velemlodijozna velika opera »La Traviata«. — V soboto (par-predstava) se prvič ponovi »Traviata«. — V nedeljo 24. t. m. popoldan velika tajska — operna ali operetna predstava, v nedeljo zvečer ljudska nedeljska predstava, pri kateri se prvič na slovenskem odru uprizori velezabavna nova igra »Baskervilski ples«, napisana po znani Conon Doylejevi istoimenski detektivski povesti.

— Preprečena pot. V ponedeljek dopoldne je na južnem kolodvoru službojuči nadstražnik Jakob Kržan aretiral 20letnega delavca Josipa Pikelnja, rodno iz Trojan pri Kamniku, ki je nameraval izseliti se v Ameriko, ne da bi bil zadostil vojaški dolžnosti. Pikelj je imel potni list na ime Mihalj Bregar, katerega mu je bil poslal sorodnik iz Amerike. Oddali so ga sodišču.

— Usoda delavca. V ponedeljek dopoldne se je iz Nemčije pripeljal 17letni dninar Pero Knežević iz Predora pri Banjaluki, ki je bil bolehen in na eni nogi pohabljen. Ker je bil brez vseh sredstev in ni mogel nikamor, ga je stražnik odvzel na osrednjo stražnico, odkoder so ga na zdravnikovo odredbo z rešilnim vozom prepehali v deželno bolnišnico.

— Nezgoda. Ko je v ponedeljek zvečer postršek Jakob Pristavec zapiral na mestnem trgu pri trvdki Souvan izločeno okno, mu je izpodrsnilo in je padel tako, da se je na glavi znatno poškodoval. Na osrednji policijski stražnici mu je dal policijski zdravnik g. dr. Hlner prvo pomoč, nato je odšel na sam domov.

— Izgubljeno in najdeno. Neka gospa je izgubila zlato zapestnico. — Delavec Jakob Kossec je izgubil bankovec za 10 K. Neka učenka je izgubila denarnico z manjšo vsoto denarja. Šivilja Marija Puciharjeva je izgubila žensko ročno torbico z manjšo vsoto denarja. Stražnik Friderik Šafer je našel zaboj papirnatih vrečič. Kontoristinja Štefanija Šifer je našla denarnico z malo vsoto denarja. Poštni sluga Ivan Babnik je našel 2 K. Pismonoša Ivan Svetlič je našel srebrno žensko uro.

Kinematograf »Ideal«. Kakor je bilo pričakovati, je prekosil novi vzpored vse dosedaj predvajane. Pravcato velikanska je prva popolnoma kolorirana moderna pravna drama v 3 dejanjih »Pohlep po zlatu«, igrana od 60 najznamenitejših pariških igralcev. Senzacionalen je indijski ples, izpeljan od gospodične Napierkowske. Režija je s prireditvijo res naravnih prizorov ustvarila delo trajne vrednosti. Velezanimiv je »Pathe - Journal«. Veliko veselosti zbujajo »Luka, kralj bokserjev«. Velikanski smeh pa povzroča komična učinkovitost »Maks hoče postati večji«, ki jo predstavlja najznamenitejši in najbolj priljubljeni kinematografski komik Maks Linder. V tem filmu prekosil se je samega sebe.

Ljubljanski občinski svet.

Ljubljana, 19. novembra.

Zupan dr. Tavčar odpravlja sejo ob 6. zvečer in konstatira sklepčnost. Za overovatelja imenuje obč. svetnika Jakoba Smoleta in dr. Zajca. Odsotnost so opravičili obč. svetniki E. Kristan, Lilleg in Brandt.

Zupan naznanja, da je bil na avdijenci pri cesarju, ki ga je zagotovil svojih simpatij mestu. Od deželne vlade je došlo sporočilo, da se ugodno pritožbi občinskega sveta proti naziranju deželne odbora, da so občinska mirovna razsojila obvezna.

Zupan odgovarja na razne interpelacije, izmed katerih omenjamo: Zupan odgovarja na vprašanje občinskega svetnika Kregarja, zakaj so odslavili mestnega paznika Kneza. Imenovanje delavca — ne paznika — niso odslavili, ampak ga le prestavili.

Zupan odgovarja na interpelacijo obč. svetnika Pammerja o popravilu hodnikov na Starem trgu in v Florjanski ulici. Hodnik se popravi. Službena pragmatika za mestne delavce se v kratkem izdela.

Prebere se dopis ravnateljstva užitninskega zakupa, ki trdi, da se ni uganjala nikaka agitacija med uslužbenci.

Pragmatični odsek. Obč. svetnik Višnikar predlaga, da se izvoli pet članov v poseben odsek za izdelovanje raznih pragmatik. Petorica članov naj tvorijo trije občinski svetniki narodno napredne, eden S. L. S., eden nemške. Sprejeto.

Odobrenje zapisnikov. Dr. Zajec se upira potrditvi zapisnika zadnje seje, češ da seja ni bila zakonita.

Zapisnik predzadnje seje se odobri soglasno, zadnje pa proti klerikalnim glasovom.

Personalno pravnega odseka poročilo. Poročevalec Višnikar.

Adolfu Knöblu se zagotovi domovinstvo v mestni občini, če dokaže avstrijsko državljanstvo in izpolni še nekatere druge pogoje.

Poročilo finančnega odseka. Poročevalec Milohnoja.

V slučaju opustitve obrtne šole se zahteva tretjina vrednosti vseh šolskih poslopj od erarja in se prejšnji tozadevni sklep v tem zmislu izpremeni. Dopis mestnega magistrata glede 47. zvebanja mestn. loterijskega zaklada se vzame na znanje. Ravnateljstvu mestnega deklisknega liceja se dovoli 500 kron kredita za nabavo klavirja.

Vse druge točke, med njimi ponudba akad. slikarja g. R. Jakopiča glede nakupa njegovega umetniškega paviljona, so se odstavile z dnevnega reda.

Poročilo stavbnega odseka. Poročevalec Štembov.

Z ozirom na prošnjo Franca Kunaverja za razdelitev neke parcele pri pokopališču pri Sv. Križu stavi poročevalec več predlogov, ki meho šele na proučevanje tega vprašanja. Predlogi se sprejmo.

Prošnji Viktorja Orla, da se mu da 300 K odškodnine za poškodbe pri znižanju Nadvojvode Friderika ceste se ne ugodijo, dovoli se mu le 100 kron.

Poročilo policijskega odseka.

Poročevalec Franchetti. Poročilo gasilnega in reševalnega društva v II. in III. četrtletju 1912 se vzame na znanje.

Obč. svetnik dr. Zajec opozarja na nekatere nedostatke v reševalnem društvu.

Poročevalec dr. Pippenbacher predlaga, da se ne ugodijo prošnji deželne odbora, naj mestna občina prispeva za kmetijsko-kemično preskuševališče.

Dr. Zajec je stavil nasproti predlog, da se ugodijo tozadevni prošnji deželne odbora in ga utemeljuje v dolgem govoru. Podpora naj bi znašala 800 kron.

Obč. sv. Pammer se pridružuje predlogu dr. Zajca, podpora naj bi znašala 600 K.

Poročevalec se pridružuje predlogu dr. Zajca, ki se tudi sprejme soglasno.

Poročevalec Franchetti.

Prošnji Jakobine Kastner glede imenovanja uličice med Tonhalle in njeno hišo se ugodijo. Uličica se imenuje Kratka steza, hiša Kastnerjeve dobi številko 2. Ko je župan dajal ta predlog na glasovanje, je opomnil: »Če ni ugovora, je ime nove prometne žile v Ljubljani sprejeto«.

(Velika veselost.)

Nova ulica za nemškim jubilejnim gledališčem se imenuje Cesarja Avgusta ulica.

Proračun mestne zastavljalnice za leto 1913 se vzame na znanje.

Mesto cenilca dragoc. in efektov pri mestni zastavljalnici se razpiše; prosilci morajo biti izučeni talarji, ki nimajo svoje delavnice; letna plača je 1600 kron, zahteva se kavicija 1000 K.

Volitev v pragmatični odsek.

Od liberalne stranke se izvolijo občinski svetniki: Milohnoja, Planinšek, Reiser; od klerikalne: Lilleg; od nemško nacionalne: Staudacher.

Samostalni predlogi

občinskih svetnikov Rojine, Reiserja in Marinika se odkazuje pristojnim odsekom.

Nujni predlogi.

Obč. svetnik Kregar nujno predlaga, da se ukrene vse potrebno za harmonično projektiranje Marijinega trga.

Nujnost se sprejme, predlog se izroči stavbnemu odseku.

Nujne predloge sta stavila še obč. svetnika Novak in Jeglič, ki so bili odklonjeni.

Vprašanja

so stavili obč. svetniki Marinko, Šerjak in Jeglič.

Konec javne seje ob pol osmih. Sledi tajna.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

BOJI NA ČATALDŽINSKI ČRTI.

London, 20. novembra. Turki krepko in uspešno branijo svoje postojanke na čataldžinski črti. Bore se junaško, prav tako kakor nasakovci. Naskoke bolgarske infanterije na južnem koncu holmov pri Papasburgasu je turška infanterija odbila.

Carigrad, 20. novembra. Zadnji boji ob čataldžinski črti so bili uspešni za turško orožje. Naskoke Bolgarovs so Turki po vročih bojih odbili.

TURŠKI USPEHI.

Carigrad, 20. novembra. Včeraj popoldne je dospel v veliki vezirat brzojav, da je osma divizija predvčeršnjem zjutraj odbila Bolgare, ko so se bližali njeni fronti, ko je prodirala bolgarska pehota proti diviziji, se je tudi morala umakniti z velikimi izgubami. Artiljerijski boji se nadaljujejo na vsej fronti.

RANJENI TURŠKI POVELJNIK.

Frankobrod ob Meni, 20. novembra. O ranjenju Mamud Muktar paše poročajo nadalje: Mamud Muktar paša je prišel v utrdbo, ki so jo bili Turki že zapustili in so jo Bolgari ponoči zasedli. Turški oficirji so sovražnika zapazili šele, ko jih je obsela v bližini 30 metrov toča krogel. Mamud Muktar paši je bil ustreljen konj. Kmalu potem se je zgrudil ranjen. Vojak, ki je bil sam ranjen, je zadel generala na hrbet in ga rešil pred gotovim ujetništvom. Dva nemudoma k utrdbi poslana bataljona sta potem Bolgare prepodila.

KOLERA V CARIGRADU.

Carigrad, 20. novembra. Poslaništva so intervenirala pri vladi, naj prepreči prihod okuženih čet v Carigrad. Včeraj so oboleli za kolero štirje uslužbenci orientalske železnice. Ravnateljstvo železn. je izposlovalo, da izstopajo za kolero oboleli že v San Stefanu. Uradno javljajo, da je kolera, vsled hladnejšega vremena, že nekoliko ponehala. Ali vzlic temu oboli še vsak dan več kakor sto mož.

BITKA PRI BITOLJU.

Belgrad, 20. novembra. V bitki pri Bitolju je bilo baje 17.000 Turkov ranjenih in mrtvih. Vojni material, ki so ga dobili Srbi v plen, se ceni na 50.000 dinarjev.

Belgrad, 20. novembra. O boju pred zavzetjem Bitolja uradno poročajo: Drugi dan bitke je divjal na vsej fronti strašen artiljerijski ogenj. Srbska konjenica se je polastila mostu čez Černo in se je ustavila južno od mesta. Moravska divizija je medtem pripravila turško topništvo na desnem krilu do molka in je uplenila štiri obležne topove in gorsko baterijo. Turške čete so skušale uti proti Ohridi, a so jih srbske čete po jako vročem boju vrgle nazaj. Zvečer so zavzele srbske čete vse pozicije.

OSVOJITEV LEŠA.

Rjeka, 20. novembra. (Uradno). Srbske in črnogorske čete so osvojile Leš.

Rjeka, 20. novembra. V ponedeljek so čete generala Martinovića in srbske čete generala Jankovića osvojile Leš. Po slabem odporu turške posadke, so Turki razobesili belo zastavo.

GRŠKO PRODIRANJE.

Atene, 19. novembra. Po uradnem poročilu je zasedel poveljnik žandarmerije Siropillo s svojimi četami mesto Chirmare v Epiru. Grki so zasedli tudi Kassandro. Glavna armada pod predstolonaslednikom prodira proti Bitolju.

RAZDELITEV ALBANIJE.

Berlin, 20. novembra. Balkanske države so edine v tem, da si razdele Albanijo, ker Srbija vztraja pri svoji zahtevi po dohodu k morju.

NIKAK AVSTRIJSKI ULTIMATUM.

Belgrad, 20. novembra. Avstrijskemu poslaniku Ugrom so naročili, naj stavi srbski vladni tridnevni rok, da odgovori na stavljena vprašanja. Ne gre za ultimatum; tudi se ta demarša ne izvrši pismeno, ampak ustmeno.

KONZUL PROCHASKA.

Dunaj, 20. novembra. »Zeit« poroča v svojem jutranjem listu in vzdržuje v večernem listu, da je poslal od raznih na vojno hujskajočih listov za mrtvega razglašani konzul Prochaska visokemu uradniku v vnanjem ministrstvu razglednico, na kateri sporoča, da je zdrav. Vnanji urad pa te razglednice ni smatral za uradno listino, torej uradoma ne more vzeti na znanje, tega jasnega dokaza, da konzul Prochaska živi in je zdrav. Vnanji urad bo torej nadalje gledal na to, da dobi uradno zvezo s svojim konzulom.

SUMLJIVE AVDIJENCE.

Budimpešta, 20. novembra. Vnanji minister grof Berchtold je bil včeraj dopoldne pri cesarju na avdijenci. Šef generalnega štaba feldcajgmajster Schemua je dospel v Budimpešto in ga je včeraj dopoldne sprejel cesar na avdijenci.

SRBSKI ODGOVOR.

Belgrad, 19. novembra. Ministrski predsednik Pašić je odvrnil na demarše diplomatskih zastopnikov Avstro-Ogrske, Italije in Nemčije, da se morajo odgoditi dispozicije o turškem ozemlju ob Adriji na tisti čas, ko bodo razvidni definitivni rezultati sedanjega konflikta med Turčijo in Srbijo.

PREMIRIJE!

Sojiza, 20. novembra. Vlada je sporočila porti, sporazumno zaveznički, da je imenovala pooblastitelje, ki naj določijo z generalisimom turške armade pogoje za premirje, nato se klene mir.

Frankobrod, 20. novembra. »Frankfurter-Zeitung« poroča iz Carigrada: Bolgarski general Stanov bo jutri izročil generalisimu Nazim paši pogoje bolgarske vlade za premirje in zahteval odgovor v roku 24 ur.

Berlin, 20. novembra. »Lokalanzeiger« priobčuje pogoje turške vlade za premirje. Kiamil paša je izjavil nasproti ruskemu poslaniku, da je Turčija pripravljena prenehati z dovažanjem čet iz Male Azije in da se umakne iz čataldžinske črte. Ali pod nobenimi pogoji ne izroči Turčija Odrina. Kiamil paša hoče zagotoviti Turčiji vzhodni del odrinskega vilajeta. Odrin sam in morske ožine. Razen tega naj prepuste balkanske države Turčiji ono ozemlje, ki spada k civilni listi in naj prevzamejo del državne dolga. Grški je Turčija pripravljena odstopiti brezopogojno Kreto ter dele v Epiru in Tesaliji.

POMIRJEVALNA IZJAVA SRBSKE VLADE.

Belgrad, 20. novembra. V uvodniku, naslovljenem »Neumevno nezaupanje« konstatira vladno glasilo »Samouprava«, da si zelo prizadevajo vodilni krogi Srbije in Avstro-Ogrske stvarno razpravljati v diferencah med obema državama. V Srbiji priznavajo, da so tesne prijateljske razmere z Avstro-Ogrsko eden glavnih pogojev za mirni napredek Srbije. Najboljša pot za upostavljenje trajnih prijateljskih razmer med Srbijo in Avstro-Ogrsko je, če nastopa Avstrija proti Srbiji prav tako dobrohotno kakor proti ostalim državam na Balkanu. Kakšno bo razmerje med obema državama, je odvisno samo od Avstrije. Srbija se trudi, da deli z Avstro-Ogrsko simpatije Evrope za odpravo vojne nevarnosti. Srbija ne bo nikdar tvegala, da z nevhvaležnostjo za izkazane usluge zapravi simpatije kulturnega sveta.

DELEGACIJSKO ZASEDANJE.

Avstrijska delegacija. Budimpešta, 20. novembra. (Plenarna seja 19. t. m.) Nadaljuje se debata o proračunu vnanjega ministristva.

Delegat Sedlak govori o razmerju monarhije do Srbije in izjavi, da se pri obojestranski dobri volji mora ohraniti mir. Proti srbskemu trgovinskemu pristanišču ob Adriji agrarci nimajo nič. Tudi naši industriji se ni treba bati srbskega pristanišča.

Delegat dr. Langenhan polemizira proti predvčeršnjim izvajanjem delegata dr. Leo o pruski politiki proti Poljakom.

Delegat dr. Kramar pozdravlja izjavo vnanjega ministra, da monarhija ne stremi po nikakih teritorialnih osvojitvah, ampak hoče svojim interesom primerno trgovinsko politiko.

Po kratki specialni debati se sprejme redni in izredni zahtevki vnanjega ministristva, nespremenjen z vsemi dodatki. V teku debate od delegata dr. Masaryka predlagana resolucija se na poročevalcev predlog sprejme v naslednji obliki: Vnanji minister se poziva, naj izpopolni diplomatski posel času primerno v tej smeri, da posvete naši zastopniki intenzivno pozornost gospodarskim, trgovinskim in finančnim interesom, da naša politika pravočasno dospe v posest vseh tistih informacij, ki so potrebne za čim popolnejše presojanje položaja.

S tem je bil proračun vnanjega ministristva pri kraju, na vrsto je prišel proračun vojne mornarice.

Po sklepnem govoru poročevalca dr. Schlegla se sprejme proračun vojne mornarice in seja se zaključuje. — Prihodnja seja danes ob pol desetih dopoldne.

Ogrska delegacija.

Budimpešta, 20. novembra. (Plenarna seja 19. t. m.) Začela se je razprava o proračunu vnanjega ministristva.

Poročevalec Nagy se peča s slučajem konzula Prochaska in pravi, da bi bilo za monarhijo veliko pomirjenje, če bi se izkazale razne vesti za neutemeljene ali vsaj za malenkostne.

Delegat baron Lang govori proti Srbiji narperjen govor.

Delegat Schöpler polemizira proti delegatoma Pittoniju in Ellenbognu.

V teku debate o proračunu vnanjega ministristva sta se zavzela delegata Navy in Lukacs za avtonomijo Albanije. Vsi govorniki so govorili za izdatno varstvo interesov monarhije na Balkanu, izrekli pa so nado, da se to zgodi po mirni poti.

V teku debate je izjavil vnanji minister grof Berchtold, da naziranje delegacije o vnanjem položaju o potrebni vnanji politiki soglašajo z njegovo politiko. Minister povdarja, da želi imeti monarhija s Srbijo na vseh poljih prijateljsko razmerje. Z ozirom na slučaj konzula Prochaska izjavi: Kar se tiče korakov, ki smo bili prisiljeni jih storiti, da smo v zvezi z našimi vnanjimi zastopniki, pričakujemo, da se ta na mednarodnem pravu temelječa želja reši čim ugodneje.

Delegacija je potem sprejela proračun vnanjega ministristva.

TRI ŽRTVE KAPITALISTIČNE BREZVESTNOSTI.

Falknov, 20. novembra. V rovu Union je včeraj zasulo tri rudarje. Kljub napornemu reševalnemu delu se ni posrečilo prodreti do njih. Gotovo je, da so že vsi mrtvi. Eden je klical pet ur na pomoč, pa niso mogli do njega. Nesreča se je zgodila, ker se je sesul odkop. Na prejšnjem šlitu so rudarji opozarjali na veliko nevarnost tistega kraja ter niso hoteli delati. Vzlic temu so poslali druge delavce na nevarno delo. Komaj so delali eno uro, pa se je zgodila nesreča. Vsi trije rudarji so poročeni in zapuščajo tri vdove z dvanajstimi sirotami.

Prihodnja seja danes.

NOV »VELEIZDAJNISKI« PROCES.

Reka, 20. novembra. Dvanajst mladih Srbov, ki so pretečno nedeljo pri sveti Luciji demonstrirali proti Avstriji, je tukajšnje sodišče obtožilo veleizdaje in razžaljenja cesarja. Obraznava bo v Zagrebu.

! Pošljite naročnino, če je še niste! !

Novice.

*Airiško slaščice. V Afriki jedo marsikaj, kar bi nam ne šlo v slast. Lovci, ki je dlje časa bival v Afriki in streljal leve, slone in druge zverjad, trdi, da so rivec in noge slona prava slaščica. O pripravi te čudne jedi pripoveduje tole: Štiri noge se odrežejo pri členkih, rivec se pa razreže v več pripravnih kosov. Za vsako nogo in kos riveca se izkoplje jamica, ki je tri čevlje globoka in dva široka. Izkopano zemljo se nasipi podobno nasuje kroginkrog jamice. Vrh nasipa se naloži 8 do 9 čevljev visoko grmado iz suhljadi. Ko je grmada zgorela, se vzame proč toliko pepela, da je le malo pod površino nasipa. Dva moža vzameta slonovo nogo, ali pa kos njegovega riveca, ga položita v jamico in zakrijeta s pepelom. Ko je to delo končano, pa na vrh zakurijo močan ogenj. Od vseh strani razgret pepel peče meso povsod enako. Ko je meso pečeno, odstranijo pepel in ga dvignejo s špicastimi palicami iz jamice. Tako pečeno slonovo meso je po zatrdilu očividcev tako okusno kot goveji jezik. — Ako je res?

*Produkcija zlata. V prvih časih po odkritju Amerike so izkopali na vsem svetu povprečno vsako leto 5800 kilogramov zlata. Pridobivanje zlata je potem polagoma naraščalo in je doseglo vrhunec v času od 1741 do 1760, ko so dobili povprečno vsako leto 24.610 kilogramov zlata.

B. Götzl, Ljubljana

Mestni trg št. 19. — Stari trg št. 8.

Potem je pridobivanje padlo in v dobi od 1811 do 1820 so vsako leto izkopal le po 11.445 kilogramov. Od leta 1848. pa narašča zopet produkcija zlata, ker so v kaliforniji in Avstraliji odkrili bogate zlate rudnike, tako da so v času od 1856 do 1860 povprečno vsako leto dobili 201.750 kilogramov zlata. Nato je sledil čas, ko je pojemala produkcija zlata, namreč od 1881 do 1885, ko so vsako leto le po 155.000 kilogramov nakopali. Od l. 1891 se začnejo zopet perioda naraščanja, nekaj vsled tehničnih izboljšav, dalje tudi zaradi tega, ker so odkrili nove zlate rudnike zlasti v južni Afriki in na Alaski. Od 1886 do 1890 znaša povprečna letna produkcija le 170.000 kilogramov, 1891 do 1895 že 245.000 in narašča nevdržoma do 1899. Potem zastane nekaj časa, a l. 1903 zopet močno poskoči in vedno narašča do l. 1911, ko je znašala svetovna produkcija zlata 703.441 kilogramov v vrednosti 1963 milijonov mark. Vse zlato, ki se je od odkritja Amerike spravilo na dan, cenijo na 600.000 milijonov mark.

* **Dragocena zbirka metuljev.** Največji muzej za prirodoslovje v londonskem predmestju South Kensington je dobil v dar najdragocenejšo zbirko metuljev na vsem svetu. Zbirko je zapustil pred kratkim umrl Adams, ki je imel toliko denarja, da je v teku let izdal za metulje več kakor 800 tisoč mark. Zbirka obsega okoli 150 tisoč metuljev iz vseh delov sveta. V muzeju jih bodo razvrstili v 68 sobah. Pri vsakem metulju je označil Adams natančno kraj, odkjer ga je dobil.

* **Velečastiti svinjar.** Pred okrajnim sodiščem v Mostaru je stal dne 28. letni menih Simon Djaković iz samostana Žitomislic, ker je oskrnil desetletno siroto. Menih je živel zelo razuzdano in je že prej enkrat napravil enak zločin. Obsojen je bil na pet let ječe.

* **Smrtonosni polzkus.** V soboto dopoldne so dobili na stranišču terezijanske akademije na Dunaju obešenega 12letnega gojenca akademije. Polkusa je dognala, da ni izvršil fant samomora, temveč da je povzročitelj smrti nesrečen slučaj. Fant je bral, da občuti oni, ki se obesijo, pred smrtjo nekaj posebnega. Zato je sklenil, da poizkusi to sam na sebi. Svoj načrt je razodel tudi součencu, ki pa mu je zapretel, da izda načrt ravnatelju. Fant ga je prosil, naj tega nikar ne stori in mu obljubil, da ne bo izvedel svojega načrta. Ali radovednost ga je premagala, šel je v soboto dopoldne na stranišče, kjer se je z žepnim robcem obesil na obešalu za obleko. Stranišče je bil zaklenjen in ker ga le dolgo časa ni bilo ven, so siloma udrli in našli dečka že mrtvega.

1.000.000 vinarjev

za tiskovni sklad „Zarje“

48. izkaz:

Gospa Ševčeva pri domini 50 vin., Nabrežinski sodrugi po sodr. Colja: 1. Tavcar 20 vin., Ivančan 30 vin., L. Kampint 30 vin., R. Kosmina 20 vin., Fr. Pertot 20 vin., Kosen 20 v., L. Pertot 20 vin., gđe V. Stofa 20 vin., n. n. 20 v., I. Novak skladišče Rasek 200 vin., Hama Brisen 10 vin., P. S. C. lašina 200 vin., Dolničar 20 vin., Schaner 20 vin., Jagrič na shodu v Nabrežni 400 vin., S. Bezeljak za sestavo prošnje 100 vin., odbor pri okrogli mizi 152 vin., strojevodja južne leznice pri omizju pri „Levu“ 320 vin., L. Kopač ker zo pet redno dobim Zarje 500 vin.

Skupaj 224302 + 2191 = 226493 vin.

Odgovorni urednik Fran Bartl

Izdaja in zalaga založba „Zarje“

Tiskarna v Ljubljani.

Najizvrstnejše in najboljše tambure izdeluje in razpošilja

Prva sisačka rukotvornica tambura S. Stjepušin
Sisek, (Hrvatska).

Odlikovan na pariški izlozbi l. 1900 in na milanski izlozbi l. 1896 razun tamburic in skladov za tamburice ima Razna godala kakor gosli, citre, kitare, mandoline, harmonike, okorine i. t. d., za katere se pošilja poseben cenik s slikami. Ilustrovan cenik tamburic pošljem vsakomur zastonj. V isti tovarni izhaja strokovni tamburaški mesečnik pod imenom „Tamburica“, ki prinaša razud podataka krasne tamburaške partiture ter stane letno 8 K.

Ceški znamke „K. K.“

BRIKETI
Ceški kosovni in orehovni
PREMOG

brez vsakega kame rja ali prahu, skoraj nič pepela, obče znano najboljše in najcenejše kurilo za peči, štedilnike, kotle itd. Ceniki, posebno za na cele vagone po jako znižani ceni, zastonj na zahtevo. Priporoča edina češka prodajna pisarna

J. Paulin, Ljubljana, Nova u. 3

Nobena kapljica
ne koristi tako želodcu,
kot pristni želodčni liker

Blizu in daleč
Vse ga pozna,
Kdor ga ima,
ima zdravje doma!

Zahtevajte pristni „FLORIAN“
Zavračajte ponaredbe!

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

V kratkem začnemo razpošiljati

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebuje: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe „Zarje“. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Aškerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za „Zarje“. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najboljše poslati tudi denar, da se ne povečajo (s pripojilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi „Zarje“ v Ljubljani po zaupnikih.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
Može, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internacional, ulica Giovanni Bocaccio št. 25.
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Ceppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Grotta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.
Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.
Wenc Neža, Via Broletto.
Segolin Rosa, Via Industria 16.
Kickel, Via Montorzino 4, Rojano.

Dragi prijatelj!

Dobro kranjsko vinsko kapljico dobiš od danes naprej v

vinski kleti šte. 5.

pri Bergantu na Sv. Jakoba trgu.

Točila se bode pristna stara kranjska kapljica iz kleti slavne deželne vinarske zadruge, kakor tudi istrska vina.

Za obilen obisk se priporočata udano

Leopoldina in France Bergant.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

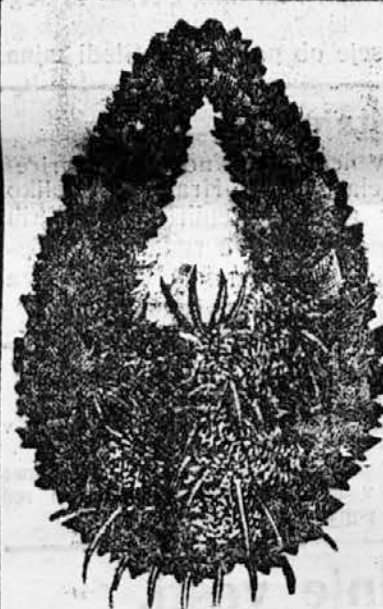
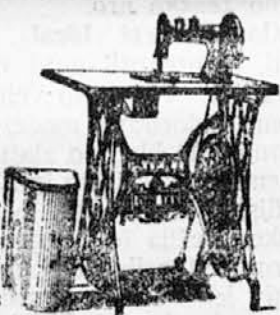
šivalnih strojev

in stroje za pletenj
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

V zalogi je vedno
do 500 kesov od
2 do 60 K komad,
tako da si vsakdo
lahko izbere.

Ob nedeljah se dobivajo venci v isti hiši v l. nadstr.

Slavnemu občinstvu v mestu in na deželi vljudo priporočam največjo zalogo krasnih

nagrobnih vencev in trakov

z napisi.

Zunanja naročila se izvršujejo hitro in točno.

Cene brez konkurence.

FR. IGLIČ Ljubljana,
Mestni trg št. 11-12

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

vabi v zmislu § 33 zadrugnih pravil vse cenjene člane na

redna članska zborovanja

ki bodo

23. novembra zvečer ob 8. za Kolodvorski okraj v Ljubljani v gostilni Novakovič
Sodna ulica.
24. novembra ob 10. dopoldne na Jesenicah pri Pekarju za jeseniško okrožje.
24. novembra ob 2. popoldne na Savi pri Jeleni za savsko okrožje.
24. novembra ob 5. popoldne na Koroški Beli za okrožje Koroška Bela pri Zumru.
25. novembra ob 8. zvečer pri Anžoku v Šiški za okrožje Šiška.
26. novembra ob 8. zvečer v Udmatu pri Pavšku za okrožje Udmat.
29. novembra ob 8. zvečer v Krakovem pri Krakovčanu za okrožje Krakovo-Trnovo.
30. novembra 8. zvečer na Viču-Glincah v gostilni Amerika za okrožje Vič-Glinca.

1. decembra o 3. popoldne v Tržiču pri Pelarju.

Dnevni red vseh članskih zborovanj je:

1. Predložitev bilance za leto 1911/12.
2. Volitev delegatov za občni zbor.
3. Posvetovanje in sklepanje o predlogih za občni zbor.

Na vseh zborovanjih poroča ravnatelj Anton Kristan.

Nb. Članska zborovanja so sklepčna, ako je navzoča najmanj dvajsetina za udeležbo upravičenih članov. Prosi pa se polnoštevilne udeležbe,

V Ljubljani, 12. novembra 1912.

Nadzorstvo:

J. Udovč l. r.

Načelstvo:

Anton Kristan l. r.